

pokore svojim uvodom otkriva meni, a posvjedočiše mi i neki aktivni profesori teologije da i njima, sasvim nove vidove i saznanja, o kojima ranije i ne mišljasm!

Ako, dakle, nismo pročitali taj Uvod, da li nam je došlo na pamet da to svrstamo ne u »mišlju, riječju, djelom«, nego u ono »i propustom«? Ne bi li onda bilo dobro da jedan drugome naložimo za pokoru da to pažljivo proučimo! Mislim da to vrijedi i za uvode u druge liturgijske knjige, pogotovo što je od davnina izraz **lex orandi = lex credendi!** Ergo, dixi!

HOMILIJE

BOG PRAVDE I BOG LJUBAVI OSLOBAĐA ČOVJEKA

Homilija nadb. Frane Franića, dne 27. I. 1976.

UVOD

U Hrvatskoj marijanskoj godini, prema namjerama naših biskupa, najvažnije je da se vratimo na početke naše vjere; da se sjetimo povijesnog časa kada se naš narod krštenjem opredijelio za Krista; da se sjetimo i svaki svoga krštenja kada smo se opredijelili za Krista.

Što bi koristilo što se naš narod prije više od 1000 godina opredijelio za Krista; što bi vrijedilo što smo se i mi, u času našega krštenja, ritualno opredijelili za Krista, ako se svako od nas danomice ne opredjeljuje za Krista i ako danomice ne umire zlu koje je u njemu, zlu osobnom i zlu društvenom.

Hrvatska marijanska godina želi naš hrvatski narod obnoviti u pravoj vjeri Kristovoj; u onoj vjeri koja je bila podloga njegova osobnog, obiteljskog, društvenog i religioznog života u njegovoj teškoj 1300 godišnjoj povijesti.

Nema obnove vjere u narodu bez obnove vjere u svećenicima. Mi svećenici moramo pokazati svome narodu put u svjetliju budućnost propovijedajući Evanđelje riječima i djelima. Naša vjera u dnevnom konkretnom životu mora biti svjedočenje za Kristovu vjeru, za Kristovu pravdu i ljubav. Jer vjera se ne smije pretvoriti u retoriku, ona mora biti život.

Mi živimo u velikim, prelomnim vremenima kada se stvara novi čovjek i novo društvo, kada je sve u vrenju. Danas svijet od nas očekuje odgovore na konkretna pitanja koja se do sada nisu pojavljivala. Te odgovore mi moramo dati svaki na svom mjestu, svojim svećeničkim životom, pastoralnim radom, makar i skromnim, ali do kraja angažiranim. Odgovore koji izlaze ne samo iz pameti, nego i iz srca.

Ništa nije teže vidjeti nego jednog anarho-liberalnog svećenika koji ne zna koju misiju ima i od koga ima tu misiju u suvremenom društvu i u konkretnom trenutku povijesti. On je znak propadanja društva u kojem se nalazi; on bi mogao biti znak propadanja mjesne Crkve kojoj je član.

Krist koji se utjelovljuje u svećeniku kroz krštenje, kroz sveti red, kroz euharistiju, kroz rad i molitvu, govori kroz svoga svećenika našem vremenu njegovim jezikom. Čitava apsolutna i nepromjenljiva Kristova na-

uka mora se u svećeniku do kraja personalizirati i, da tako kažem, relativizirati, to jest prilagoditi vremenu i prostoru ostajući ipak nepromjenljiva u svojoj apsolutnosti, mora postati meso i krv svećeničko. Krist se mora ponovno u nama utjeloviti i kroz nas spasavati ovaj svijet svojom ljubavlju i pravdom.

Takav svećenik je znak prisutnosti Božje; znak da Crkva u današnjem društvu ostaje i postaje svakog dana sve više ono što po riječima II. vaticanskog sabora mora biti: kvasac i duša svijeta.

Teologija nije nikada izrazila niti će ikada izraziti svu dubinu vjere. Vjera je odgovor čitavog čovjeka Bogu; ona je i dar Božji i prisutnost Božja u čovjeku. Tko bi mogao taj misterij izraziti riječima. Zato i teologija i teolozi moraju biti poslušni vjeri, ako neće da više ili manje odlutaju od Boga.

Ali pogledajmo što nam govori danas Riječ Božja o vjeri i njezinom djelovanju u čovjeku. Pogledajmo kako se čovjek po vjeri spasava to jest oslobađa od ropstva grijeha i od svih drugih ropstava.

I.

Božja Riječ u proročtvu Izaijinu o Sluzi Gospodnjem nam govori o veličini i strahoti grijeha, prikazuje nam Boga koji teško kažnjava grijeh. Slika Boga se ocrtava u svjetlu koje kao da nije prilagođeno shvaćanju našega vremena. Bog tu traži kaznu za grijeh i kažnjava nekog drugog radi onih koji su sagriješili. Bog bira nevinu žrtvu koja će mu dati zadovoljštinu za grijeh druge, za grijeh svih ljudi. Ne oprašta se grijeh bez zadovoljštine, ne! Tu osim ljubavi i pravda ulazi u igru.

Ne bismo li morali malo demitizirati tu sliku Boga koju nam daje Izaija prorok: Boga pravde pretvoriti u Boga čiste ljubavi, koji ne traži zadovoljštinu, poput nekog robovlasnika, poput feudalca, od nevinoga za krivca...

Tridentinski nam je Sabor definirajući rekao da je Isus Krist spasio svijet svojom smrću na križu, sua morte piaculari.

Braće i sestre, moramo biti svjedoci vjere Crkve, dakle i svjedoci vjere tridentinske. Bog i danas ostaje ne samo Bog ljubavi koji oprašta, nego i Bog pravde koji kažnjava grijeh. Grijeh ostaje i danas prekršaj Božjega zakona i taj prekršaj traži primjerenu kaznu i sud koji će kaznu odmjeriti. Doduše to je sud milosrđa, to je »spirituale iudicium« kako kaže novi obred sakramenta pokore, ali ipak ostaje sud i kazna i pravda.

Neizmjerno je zadovoljštinu Pravdi Božjoj dao jednom za svagda Sluga Gospodnji, Isus Krist pravedni. Ali traži se naše sudjelovanje kroz sakrament pomirenja onako kako nam ga Crkva pruža, ne kako bi ga naša slabost željela, traži se od nas da mi nadopunimo muke Kristove i njegovu zadovoljštinu.

Krist nas je otkupio doista svojom ljubavlju, koja je dala vrijednost smrti. Ali bez smrti žrtva ljubavi ne bi bila potpuna i otkupljenje, to jest oslobođenje čovjeka, ne bi bilo izvršeno.

»Tko ima moje zapovijedi i čuva ih, taj me ljubi . . .« (Iv 14,21). Ljubav je u djelima. Ljubav bez djela je mrtva. Svako djelo kojim se vrši zakon Božji potvrđuje ljubavi. Tako i grijeh koji krši zakon, krši ljubav.

Papa Pavao VI. u najnovijoj deklaraciji Svete kongregacije za nauk vjere o seksualnoj etici kaže da teški grijeh može biti i iz slabosti. Iako

imam fundamentalnu opciju za Boga i bližnjega, ipak mogu, iz slabosti, u teškoj stvari, ako radim svjesno i slobodno, počiniti teški grijeh. Prema tome umanjivanje grijeha i njegovih posljedica neće nam pomoći da naš narod izvučemo iz moralnih padova u koje vidimo da pada zajedno s ostalim svijetom. Netko ne može reći jednom čovjeku da ga voli, a u isto vrijeme učiniti preljub s njegovom ženom. Suzivati opseg objektivno smrtnih grijeha nema nikakvog smisla, kada Sveti Otac Pavao VI, u deklaraciji koju smo svi skupa pozdravili malo prije, nabraja tri objektivno teška ili smrtna grijeha koja se čine iz čiste slabosti (homoseksualnost, masturbaciju i seksualne predbračne odnose). Oni koji ruše ili omalovažuju objektivni moralni red duše Boga u dušama kojima se Bog javlja preko toga reda, koji je upisao kao prirodni moralni zakon u srce čovjeka.

II.

U današnjem drugom čitanju sv. Pavao kaže: »Njega je Bog izložio da svojom krvi bude pomiriliše po vjeri . . . i da opravda onoga koji vjeruje u Isusa.« Ne opravdava nas dakle vršenje zakona, nego vjera u Isusa Krista i u njegovu žrtvu. To je zaista fundamentalna opcija o kojoj govori sv. Pavao i koju snažno potvrđuje Pavao VI. u deklaraciji o seksualnoj etici. Smrt i krv same po sebi ne otkupljuju. Mnogo je krvi proliveno i mnoge su smrti zadane, a da nitko njima nije otkupljen. I mnoga su velika djela učinjena, a da Bogu nisu bila ugodna.

Mnogi će reći na sudnjem danu »Gospodine, u tvoje ime smo činili čudes« — predavali smo o tebi po najnovijim znanstvenim metodama na katedrama, propovijedali smo o tebi prema najsuvremenijim egzegetskim sustavima, naviještali smo dolazak tvoga kraljevstva kroz pokoru u zajedništvu Crkve, a koji put i kroz individualnu pokoru. A Gospodin će nekima od tih reći, — ne daj Bože da reče meni: — Idite ja vas ne poznajem, jer to niste činili iz ljubavi prema meni i mojim najmanjima.

Mi se dakle ne spasavamo po pravednosti svojih djela, nego pravednošću Kristovom. Naša djela su samo nužna veza koja nas povezuje s djelima Kristovim i nuždan izraz ljubavi prema Kristu i ljudima koja mora biti u nama, ako se hoćemo spasiti od grijeha, ako se hoćemo osloboditi slobodom kojom nas je Krist oslobodio. Ako djela nisu izraz vjere i ljubavi, ona ne znače ništa, ona ne oslobađaju.

Ipak sv. Pavao ne suprotstavlja Kristovu krv i njegovu ljubav, niti suprotstavlja naša djela našoj vjeri oživljenoj ljubavlju. Živa vjera u Krista opravdava, ali dok smo na ovoj zemlji djela su potrebna kao izraz i kao potvrda vjere i ljubavi. Isus nas je oslobodio ljubavlju, ali je smrću izrazio i potvrdio ljubav. Smrt, patnja, muka, krv bile su potrebne za naše otkupljenje kao vidljiv izraz žrtvene ljubavi.

Tako se i Kristov moral sastoji u ljubavi, a ne u zakonu. Ali bez zakona kao izraza i potvrde ljubavi nema na ovom svijetu ljubavi.

To dvoje suprotstavljati znači ne shvaćati otkupljenje Kristovo, znači rušiti evanđeoski moral, znači otvarati slobodan prolaz moralnom laksizmu, i to u ime Kristove ljubavi! U ime Kristovog humanizma!

Mi kao kršćani moramo dati primat ljubavi, primat, kako se lijepo u zadnje vrijeme izražava naš papa Pavao VI, civilizaciji ljubavi. To je ono

što otkupljuje, što čovjeka i društvo oslobađa. Jer pravda izvan okvira ljubavi je nemoguća: ona se pretvara veoma lako u logore i najgora nasilja. Ali i ljubav bez djela pravde je iluzija, lijepa riječ kojoj nitko ne vjeruje.

Stoga je jasno da nas oslobađa od grijeha i Bog pravde i Bog ljubavi.

Kada Krist oslobađa čovjeka ljubavlju i pravdom, on ga oslobađa od ropstva grijeha, to jest uvrede prema Bogu našem stvoritelju i Ocu, izvoru svake pravde i ljubavi.

Ali držati milijune ljudi u gladi, tlačiti jedan cijeli narod ne dajući mu njegove slobode, držati mase u neznanju: ima li većega grijeha od toga? Netko će ipak morati odgovarati za te grijehе pred Bogom!

Bog je stvorio sve ljude jednake, da svi imaju jednak pristup i ekonomskim i političkim i kulturnim dobrima. Ne davati ljudima takav pristup tim Božjim darovima, to je grijeh protiv Boga i protiv čovjeka. Onaj koji nas je oslobodio od grijeha, oslobodio nas je i od tih velikih društvenih grijeha. Kristovo je naime oslobođenje potpuno, cjelovito. Krist oslobađa čitavog čovjeka, jer je čitav čovjek stvor i dijete Božje pa Bog naš Otac hoće da svi ljudi budu sretni u slobodi na nebu i na zemlji.

To nije politizacija vjere, nego integralno tumačenje Evanđelja, kako nas poučava naš papa Pavao VI. u enciklici Nuntiandi Evangelii.

Ipak se Kristovo oslobođenje bitno razlikuje od političkog oslobođenja. Krist je odlučno kraljevstvo Božje depolitizirao. »Kad bi kraljevstvo moje bilo od ovoga svijeta, sluge bi me moje branile«. On nije osnovao svoje kraljevstvo prolijevajući tuđu krv, nego prolijevajući svoju krv i dajući »samoga sebe kao otkup za mnoge« to jest za sve. Sva zemaljska oslobođenja su samo dodatak ovog duhovnog, religioznog, transcendentnog oslobođenja od grijeha.

III.

U današnjem evanđelju vidimo kako se na Zakeja izlila Božja ljubav, Božje milosrđe. Što je prorok Izaija u viđenju prorekao o Sluzi Gospodnjem, što je sv. Pavao u drugom čitanju protumačio, u Evanđelju vidimo u događaju. Izgleda nam kao da je Isus samo milosrđe, sama ljubav. Oprašta cariniku, to jest lopovu i izdajniku Boga i naroda bez ispovijedi, bez prigovora, najveće grijehе. Kao da Isus omalovažava grijeh, omalovažava zakone, omalovažava pravdu i gleda samo na srce Zakejevo koje se je u času orijentiralo prema Kristu, to jest Isusu.

Zaista moramo priznati da je Isusov moral moral ljubavi. »Prašta joj se mnogo, jer je mnogo ljubila«.

Moral ljubavi je uistinu otvoreni, dinamični moral, dostojan Boga i čovjeka. Moral zakona je zatvoreni moral, statički moral, minimalistički moral, privremeni moral, koji vrijedi samo na ovoj zemlji radi ljudske slabosti. To je moral koji ima pedagoški značaj (sv. Klement Aleks.), moral koji nas vodi do morala ljubavi. Ako moral zakona ne vodi do morala ljubavi, on se pretvara u farizejski moral koji Isus nije mogao trpjeti tako da je rekao, da će prije carinici i bludnice ući u kraljevstvo nebesko, nego farizeji, koji su vršili zakone, ali izvan okvira ljubavi (usp. Mt 21,31). Isus je tražio ipak i moral zapovijedi i moral ljubavi. Nije bio fantasta niti revolucioner. Poznavao je slabost i veličinu čovjeka pa je tražio i činio i ljubav i pravdu. Nije omalovažavao grijeh, iako se je činilo kao da ga oma-

lovažava, kao baš u slučaju Zakeja. On je mogao biti toliko milosrdan prema Zakeju, jer je pravdu uzeo na sebe, a milosrđe iskazao Zakeju i nama. On je zadovoljio pravdi Božjoj smrću na križu pa je u njemu mogla triumfirati ljubav. Ljubav kroz križ. Ljubav kroz pravdu.

Naša je ljubav često puta lažna, jer je bez pravde i bez žrtve. I naš je uskrsni aleluja često puta lažan, jer hoće da bude bez raspeća.

I tako vječni farizej može da se dnevno pojavljuje u nama, u našem propovijedanju, u našem svećeničkom životu.

Pokajani grešnik Zakej bio je bliži poniznom i dobrom Isusu, nego oholi farizeji, koji su sebe smatrali pravednima. Teško nam je slušati kada ateisti niječu opstojnost grijeha. Ali još je teže gledati povorke koje idu na pričest bez ispovijedi, a mnogi od njih se nalaze u teškom grijehu a ispovjednik im je na dohvata ruke. To nije samo nijekanje grijeha, to je uzvisavanje grijeha.

Kada opraštamo grijeha mi to činimo u ime Kristovo. Ali Krist je vidio u srce čovjeka i nije ga trebao ispitivati. Mi ne vidimo u srce pa moramo, prema odredbi sv. Sabora Tridentinskoga, pitati, a pokornik je dužan se ispovjediti sve do posljednje vrste teškoga ili smrtnoga grijeha.

ZAVRŠETAK

Draga braćo i sestre! Čovjek je velika tajna. U jednom času može biti istinski heroj, a u drugom istinski izdajica. Čovjek može, prema Kristovim riječima, 70 puta 7 na dan uvrijediti svoga brata, dakle i Gospodina Boga, naravno bilo lako bilo teško ili smrtno. Pa ako smo mi dužni bratu svome opraštati 70 puta 7 na dan, isto će tako Bog nama opraštati. Toliko je milosrđe Božje! To je put spasenja koji nam Krist pokazuje, a ne nijekanje, omalovažavanje, suzivanje opsega i intenziteta objektivno teških ili smrtnih grijeha.

Čovjek je bitno promjenljivo biće koje nosi u sebi božansku sličnost i božansku tendenciju, ali, u isto vrijeme, on nosi u sebi destruktivne anti-kristovske snage koje ga trajno bacaju natrag i protiv kojih se mora dnevno boriti, tako da je sam Isus nazvao život čovjeka na zemlji nošenjem križa i dnevnim umiranjem na križu.

Nećemo ni mi pomoću nekih suvremenih filozofija ni pomoću nekih suvremenih teologija izbaciti zakon križa iz života čovjeka i kršćanina.

Molimo dakle Krista da mi svećenici budemo kvasac i svjetlo ljudima svaki na svom mjestu.

Molimo u ovoj Euharistiji da budemo pravi svjedoci i Božje pravda i Božje ljubavi u ovom svijetu.